

TRONDHEIM KOMMUNE

16. august 2020

Selsbakk skole

Års- og vurderingsplan
Samfunnsfag
Selsbakk skole 10.trinn
Kompetansemål etter 10.årstrinn

Kompetansemål

Utforskaren

Hovudområdet grip over i og inn i dei andre hovudområda i faget, og difor skal ein arbeide med kompetansemåla i utforskaren samtidig med at ein arbeider med mål frå andre hovudområde. Hovudområdet handlar om korleis ein byggjer opp samfunnsfagleg forståing gjennom nysgjerrigheit, undring og skapande aktivitetar. Å stimulere til kritisk vurdering av etablert og ny samfunnsfagleg kunnskap ved å bruke kjelder og kjeldekritikk er sentralt. Utforskaren omfattar òg formidling, diskusjon og utvikling av samfunnsfagleg kunnskap og kompetanse.

Mål for opplæringa er at eleven skal kunne

1. formulere spørsmål om forhold i samfunnet, planleggje og gjennomføre ei undersøking og drøfte funn og resultat munnleg og skriftleg
2. bruke samfunnsfaglege omgrep i fagsamtalar og presentasjonar med ulike digitale verktøy og byggje vidare på bidrag frå andre
3. bruke statistiske kjelder til å berekne og beskrive tendensar og variasjonar i samfunnsfaglege drøftingar og vurdere om statistikken gjev påliteleg informasjon
4. vise korleis hendingar kan framstillast ulikt, og drøfte korleis interesser og ideologi kan prege synet på kva som blir opplevd som fakta og sanning
5. reflektere over samfunnsfaglege spørsmål ved hjelp av informasjon frå ulike digitale og papirbaserte kjelder og diskutere formål og relevans til kjeldene
6. identifisere samfunnsfaglege argument, fakta og påstandar i samfunnsdebattar og diskusjonar på Internett, vurdere dei kritisk og vurdere rettar og konsekvensar når ein offentleggjer noko på Internett
7. skape forteljingar om menneske frå ulike samfunn i fortid og notid og vise korleis livsvilkår og verdiar påverkar tankar og handlingar
8. skrive samfunnsfaglege tekstar med presis bruk av fagomgrep, grunngjevne konklusjonar og kjeldetilvisingar

Historie

Hovudområdet dreier seg om å utvikle historisk oversikt og innsikt, og å undersøkje og drøfte korleis menneske og samfunn har forandra seg gjennom tidene. Historie omfattar korleis menneske skaper bilete av og formar si eiga forståing av fortida, og korleis dette innverkar på notida. Å stimulere til kritisk og reflektert deltaking i samfunnet er sentrale element i hovudområdet.

Mål for opplæringa er at eleven skal kunne

- finne døme på hendingar som har vore med på å forme dagens Noreg, og diskutere korleis samfunnet kunne ha vorte dersom desse hendingane hadde utvikla seg annleis
- drøfte ideal om menneskeverd, diskriminering og utvikling av rasisme i eit historisk og notidig perspektiv
- presentere hovudtrekk ved historia og kulturen til samane frå midt på 1800-talet til i dag og konsekvensar av fornorskingspolitikken og samanes kamp for rettane sine
- presentere viktige utviklingstrekk i norsk historie på 1800-talet og første halvdel av 1900-talet og beskrive korleis dei peikar fram mot samfunnet i dag
- gjere greie for framveksten av velferdsstaten og beskrive trekk ved Noreg i dag
- gjere greie for teknologiske og samfunnsmessige endringar som følgje av den industrielle revolusjonen
- gjere greie for idear og krefter som førte til den amerikanske fridomskampen og den franske revolusjonen, og beskrive følgjer dette fekk for den demokratiske utviklinga i Noreg
- gjere greie for kolonialisme og imperialisme og gje døme på avkolonisering
- drøfte årsaker til og verknader av sentrale internasjonale konflikhtar på 1900- og 2000-talet
- drøfte viktige omveltingar i samfunnet i nyare tid, og reflektere over korleis dagens samfunn opnar for nye omveltingar

Geografi

Hovudområdet omfattar lokalisering og utbreiing av naturlege og menneskeskapte forhold på jorda, og skal stimulere til forståing av korleis og kvifor dei påverkar kvarandre. Kartlegging og diskusjon av endringsprosessar står sentralt, saman med refleksjon omkring berekraftig utvikling. Geografi handlar òg om å bruke kart og gjere greie for og forklare likskapar og skilnader mellom land og by, mellom nasjonar og mellom regionar.

Mål for opplæringa er at eleven skal kunne

- lokalisere og dokumentere oversikt over geografiske hovudtrekk i verda og samanlikne ulike land og regionar
- lese, tolke og bruke papirbaserte og digitale kart, målestokk og kartteikn
- gjere greie for indre og ytre krefter på jorda, rørsler i luftmassane, krinsløpet til vatnet, vår, klima og vegetasjon og drøfte samanhengar mellom natur og samfunn
- utforske, beskrive og forklare natur- og kulturlandskapet i lokalsamfunnet
- undersøkje korleis menneske gjer seg nytte av naturgrunnlaget, andre ressursar og teknologi i Noreg og i andre land i verda og drøfte premisser for berekraftig utvikling
- undersøkje og diskutere bruk og misbruk av ressursar, konsekvensar det kan få for miljøet og samfunnet, og konflikhtar det kan skape lokalt og globalt
- samanlikne storleik, struktur og vekst i befolkningar og analysere befolkningsutvikling, urbanisering og flytting i nyare tid

26. kartleggje variasjonar i levekår i ulike delar av verda, forklare dei store skilnadene mellom fattige og rike og drøfte tiltak for jamnare fordeling

Samfunnskunnskap

Hovudområdet omfattar emna sosialisering, politikk, økonomi og kultur, og handlar om samkjensle og motsetnader mellom menneske i eit samtidsperspektiv. Samspelet mellom kulturelle normer og samfunnsstyring på den eine sida og individuelle handlingar og val på den andre er sentralt i hovudområdet. Verdien av likestilling, medborgarskap og utvikling av demokratiske ferdigheiter er viktige dimensjonar i samfunnskunnskap.

Mål for opplæringa er at eleven skal kunne

27. gjere greie for korleis ulike politiske parti fremjar ulike verdiar og interesser, knyte dette til aktuelle samfunnsspørsmål og argumentere for eige syn
28. gjere greie for politiske institusjonar i Noreg og deira rollefordeling og samanlikne dei med institusjonar i andre land
29. gje døme på kva samarbeid, medverknad og demokrati inneber nasjonalt, lokalt, i organisasjonar og i skolen
30. gjere greie for hovudprinsippa i FN-pakta, FNs menneskerettserklæring og sentrale FN-konvensjonar, mellom anna ILO-konvensjonen om urfolks rettar, vise korleis dei kjem til syne i lovgjeving, og drøfte konsekvensar av brot på menneskerettar
31. gje døme på korleis oppfatningar om forholdet mellom kjærleik og seksualitet kan variere i og mellom kulturar
32. analysere kjønnsroller i skildringar av seksualitet og forklare skilnaden på ønskt seksuell kontakt og seksuelle overgrep
33. gje døme på korleis eit lovbrøt er behandla, diskutere årsaker til og følgjer av kriminalitet og forklare korleis rettsstaten fungerer
34. gjere greie for omgrepa haldningar, fordømmar og rasisme og vurdere korleis haldningar kan bli påverka, og korleis den einskilde og samfunnet kan motarbeide fordømmar og rasisme
35. gje døme på og diskutere kulturelle variasjonar og drøfte moglegheiter og utfordringar i fleirkulturelle samfunn
36. beskrive korleis forbruksmønsteret har utvikla seg i Noreg, og gjere greie for rettane til forbrukarane
37. beskrive utvikling og konsekvensar av tobakks- og rusmiddelbruk i Noreg og diskutere haldningar til rusmiddel
38. beskrive hovudtrekk i norsk økonomi og korleis han heng saman med den globale økonomien

Når det står «1-8» i kolonnen for «Mål» under, menes målene 1 – 8 under «Utforskeren» (se over).

Mnd	Tema	Mål (fra Kunnskapsløftet)	Litteratur/ ressurser	Vurdering (hvordan)	Kjennetegn på høy måloppnåelse (Udir)
August/ september / oktober	Verdens- geografi Den Kalde Krigen	1-8 9. finne døme på hendingar som har vore med på å forme dagens Noreg, og diskutere korleis samfunnet kunne ha vorte dersom desse hendingane hadde utvikla seg annleis 17. drøfte årsaker til og verknader av sentrale internasjonale konfliktar på 1900- og 2000-talet 18. drøfte viktige omveltingar i samfunnet i nyare tid, og reflektere over korleis dagens samfunn opnar for nye omveltingar	Underveis Historie 10 Film: Duck and cover, Hair... NRK-skole Skole Div dokumentarar	Diskusjoner Presentasjoner Skriftlig prøve	• gjengir relevant og sentralt innhold i faglige framstillinger • beskriver sentrale forskjeller og likheter knyttet til faglige tema på en presis og nyansert måte • argumenterer og vurderer ut fra forståelse av komplekse årsaks- og virkningsforhold • argumenterer saklig for egne og andres synspunkter ut fra ulike perspektiver og ulik forståelse • finner relevant informasjon i ulike typer kilder, vurderer og bruker informasjonen på en kritisk og nyansert måte
November /desember Januar	Befolkning, flytting, flyktninger Fattig og rik	25. samanlikne storleik, struktur og vekst i befolkningar og analysere befolkningsutvikling, urbanisering og flytting i nyare tid 30. gjere greie for hovudprinsippa i FN-pakta, FNs menneskerettserklæring og sentrale FN-konvensjonar, mellom anna ILO-konvensjonen om urfolks rettar, vise korleis dei kjem til syne i lovgjeving, og drøfte konsekvensar av brot på menneskerettar	Underveis Geografi 10 Nettressurser www.globalis.no www.fn.no Amnesty International (nettside) Film: Slumdog Millionaire	Begrepstest Diskusjoner Prosjekt	• beskriver sentrale forskjeller og likheter knyttet til faglige tema på en presis og nyansert måte • argumenterer og vurderer ut fra forståelse av komplekse årsaks- og virkningsforhold • argumenterer saklig for egne og andres synspunkter ut fra ulike perspektiver og ulik forståelse
Februar/ mars	Norge i verden Velferdsstaten Norsk og global økonomi	1-8 9. finne døme på hendingar som har vore med på å forme dagens Noreg, og diskutere korleis samfunnet kunne ha vorte dersom desse hendingane hadde utvikla seg annleis 13. gjere greie for framveksten av velferdsstaten og beskrive trekk ved Noreg i dag	Underveis Historie 10 Underveis Samfunnsfag 10 Nettressurser, f.eks:	Presentasjoner Skriftlig prøve Begrepstest	• gjengir relevant og sentralt innhold i faglige framstillinger • beskriver sentrale forskjeller og likheter knyttet til faglige tema på en presis og nyansert måte • argumenterer og vurderer ut fra

		38. beskrive hovudtrekk i norsk økonomi og korleis han heng saman med den globale økonomien 30. gjere greie for hovudprinsippa i FN-pakta, FNs menneskerettserklæring og sentrale FN-konvensjonar, mellom anna ILO-konvensjonen om urfolks rettar, vise korleis dei kjem til syne i lovgjeving, og drøfte konsekvensar av brot på menneskerettar	nav.no SSB globalis.no fn.no Amnesty International NRK-skole på nett Film: Slumdog Millionaire	Diskusjoner	forståelse av komplekse årsaks- og virkningsforhold • argumenterer saklig for egne og andres synspunkter ut fra ulike perspektiver og ulik forståelse • gjengir relevant og sentralt innhold i faglige framstillingar • finner relevant informasjon i ulike typer kilder, vurderer og bruker informasjonen på en kritisk og nyansert måte
Mars/ April	Nyere internasjonale konflikter	1-8 17. drøfte årsaker til og verknader av sentrale internasjonale konflikter på 1900- og 2000-talet 18. drøfte viktige omveltingar i samfunnet i nyare tid, og reflektere over korleis dagens samfunn opnar for nye omveltingar	Underveis Historie, Geografi og Samfunnsfag 10 Nettressurser, f.eks www.globalis.no	Muntlige presentasjoner Diskusjoner Skriftlig prøve Begreptest	• gjengir relevant og sentralt innhold i faglige framstillingar • beskriver sentrale forskjeller og likheter knyttet til faglige tema på en presis og nyansert måte • argumenterer og vurderer ut fra forståelse av komplekse årsaks- og virkningsforhold • finner relevant informasjon i ulike typer kilder, vurderer og bruker informasjonen på en kritisk og nyansert måte
April	Valg og politikk (demokrati)	3. bruke statistiske kjelder til å berekne og beskrive tendensar og variasjonar i samfunnsfaglege drøftingar og vurdere om statistikken gjev påliteleg informasjon 28. gjere greie for politiske institusjonar i Noreg og deira rollefordeling og samanlikne dei med institusjonar i andre land 6. identifisere samfunnsfaglege argument, fakta og påstandar i samfunnsdebattar og diskusjonar på Internett, vurdere dei kritisk og vurdere rettar og konsekvensar når ein offentliggjør noko på Internett	Underveis samfunnskunnskap 8-10 Nettressurser www.minstemme.no ung.no (valg) Trondheim kommune	Quiz Begreptest	• gjengir relevant og sentralt innhold i faglige framstillingar • finner relevant informasjon i ulike typer kilder, vurderer og bruker informasjonen på en kritisk og nyansert måte

		27.gjere greie for korleis ulike politiske parti fremjar ulike verdiar og interesser, knyte dette til aktuelle samfunnsspørsmål og argumentere for eige syn 28.gjere greie for politiske institusjonar i Noreg og deira rollefordeling og samanlikne dei med institusjonar i andre land 29.gje døme på kva samarbeid, medverknad og demokrati inneber nasjonalt, lokalt, i organisasjonar og i skolen			
April/Mai	Seksualitet Kjønnsroller Repetisjon, forberedelse til eksamen	1-8 31. gje døme på korleis oppfatningar om forholdet mellom kjærleik og seksualitet kan variere i og mellom kulturar 32. analysere kjønnsroller i skildringar av seksualitet og forklare skilnaden på ønsket seksuell kontakt og seksuelle overgrep	Samfunnskunnskap 10 Nettressurser Film: Patrick 1,5	Samtaler, diskusjoner, presentasjoner osv.	• innhold i faglige framstillingar • beskriver sentrale forskjeller og likheter knyttet til faglige tema på en presis og nyansert måte • argumenterer og vurderer ut fra forståelse av komplekse årsaks- og virkningsforhold • argumenterer saklig for egne og andres synspunkter ut fra ulike perspektiver og ulik forståelse • finner relevant informasjon i ulike typer kilder, vurderer og bruker informasjonen på en kritisk og nyansert måte
Juni	Repetisjon, forberedelse til eksamen	Alle kompetansemål fra Kunnskapsløftet er relevante.	Alle lærebøker, nettressurser og andre kilder er relevante	Samtaler, diskusjoner, presentasjoner osv.	• gjengir relevant og sentralt innhold i faglige framstillingar • beskriver sentrale forskjeller og likheter knyttet til faglige tema på en presis og nyansert måte • argumenterer og vurderer ut fra

					forståelse av komplekse årsaks- og virkningsforhold